

Projektování, realizace a bezpečný provoz herních a sportovních zařízení

Zdenka Houžvičková

Veřejná hřiště nabízejí dětem a mladistvým prostor pro hru a trávení volného času s využitím pohybových aktivit, což významně přispívá k přirozenému rozvoji osobnosti. Začlenění dětských a sportovních zařízení do veřejného prostoru měst a obcí je tedy více než žádoucí. Pohybové aktivity a hry jsou však zároveň zdrojem rizik a zranění.

Legislativní rámec

Zajištění podmínek pro bezpečné hry a sport závisí na mnoha faktorech. Realizace kvalitního hřiště vyžaduje zapojení všech zainteresovaných stran, které se na ní podílejí. Od projektu a výroby přes certifikaci zkušebnou, montáž, nezávislé inspekce revizním technikem až po zajištění bezpečného provozu a údržby provozovatelem. Všechny uvedené složky by se měly vzájemně respektovat, neboť každá z nich má v procesu své důležité místo.

Česká republika má pro uvedení herních prvků na trh zavedený přísnější režim, než je tomu v některých jiných státech EU. Přesto je každoročně zaznamenána řada úrazů, z nichž některé jsou vážné, či dokonce fatální. Důvodem je vždy pochybení v některém článku řetězce návrh–provoz.

Zařízení dětských hřišť se podle zákona o technických požadavcích na výrobky (č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů ve znění pozdějších předpisů) a podle nařízení vlády č. 173/1997 Sb., kterým se stanoví vybrané výrobky k posuzování shody, ve znění pozdějších předpisů, řadí mezi stanovené výrobky ve skupině tzv. prostředků lidové zábavy (zařízení s pohyblivými stanovišti osob, zařízení s omezeně řízeným pohybem osob, zařízení dětských hřišť, zařízení s možností pádu z výšky více než 40 cm, zařízení s možností zvýšené psychické zátěže). Shodu herních prvků před uvedením do provozu musí tedy posoudit a potvrdit vydáním certifikátu autorizovaná osoba (zkušebna).

Za splnění základních požadavků na výrobky se považuje splnění odpovídajících předpisů českých technických norem (překlopených z evropských norem). Podle druhu herních či sportovních zařízení pracujeme s několika desítkami technických norem (což je náročné, protože například ne všechny procházejí překladem do českého jazyka). Je přitom potřeba se orientovat ve všech i souvisejících normách, neboť požadavky se často explicitně prolínají. Pro dětská hřiště je určena řada ČSN EN 1176, která má zatím devět dílů.

Povinnost certifikace i u atypů

V řadě případů jsou dětská hřiště budována v rámci dotačních titulů EU a jsou i autorská. Pokud u takového hřiště dojde k pochybení již ve fázi projektu, provozovatele čeká obtížný proces nápravy. Z těchto důvodů provádí profesní komora SOTKVO od roku 2003 také širokou osvětovou činnost. Uspořádala více než sto seminářů pro provozovatele a spolupracuje s některými architekty.

Na kontrolory SOTKVO se může s konzultací projektu obrátit kdokoli. Nezávislé inspekce certifikovaných kontrolorů přinášejí i provozovatelům jistotu a informace, jak postupovat.

I při respektování požadavků technických norem zůstává projektantům široký prostor pro návrhy atypických hřišť, normy pouze chrání uživatele před riziky, která nemohou sami předvídat. Jako oživení například působí, pokud návrh vhodně zapracovává vzrostlou zeleň s plynulou návazností na okolní prostředí. I na atypické herní prvky se však vztahuje povinnost certifikace autorizovanou osobou (zkušebnou). Výjimky existují například pro „hřiště plná dobrodružství“ s řízeným provozem. Úroveň rizika je zde však třeba řídit tak, aby děti nebyly vystaveny riziku nepředvídatelnému či nepřijatelnému, které by mohlo vést k vážnému zranění. Běžná malá rizika jsou pro dítě naopak výchovná, naučí se zvládat situace a odhadovat své dovednosti.

Typizované herní prvky mají tu výhodu, že jsou navrženy odbornými designéry renomovaných výrobců a z kvalitních materiálů. Mají stálé barvy, jsou ošetřeny proti účinkům slunečního záření, dřevěné části prošly hloubkovou impregnací, nerezové skluzy mají opatření proti rozpálení sluncem apod.

Prototyp každého herního prvku je posouzen autorizovanou osobou – zkušebnou, která vystaví certifikát typu, tedy certifikát platný pro stejný typ výrobku s dodržením veškerých parametrů. Avšak pokud výrobce nedodrží předepsané parametry u dalších výrobků nebo herní prvek chybně umístí (například tak, že se volný prostor u nuceného pohybu kolotoče překrývá s dopadovou plochou jiného herního prvku) či pochybí v montáži (např. namontuje skluzavku výše nad terénem, než je stanoveno, nedodrží předepsané vzdálenosti jednotlivých částí prvků apod.), pak pro provozovatele ztrácí certifikát svůj původní smysl a herní prvek pozbývá souladu s požadavky příslušné ČSN EN.

1 Hřiště Dětský ostrov v Praze; i z typizovaných výrobků lze sestavit atypické hřiště s moderním designem; zdroj: archiv autorky.

2 Atypický herní prvek Hnízdo v OC Černý most v Praze; oba uvedené příklady obdržely značku kvality „Hřiště-sportoviště-tělocvička – Ověřený provoz“; zdroj: archiv autorůky.

Proto je pro provozovatele veřejného zařízení důležitá revize nezávislou třetí stranou: osoba s odbornou způsobilostí – revizní technik pro herní a sportovní zařízení – přeměří testovacími sondami herní prvky uvedené do provozu, ověří shodu s požadavky technických norem, zjistí celkovou úroveň bezpečnosti a následně vystaví provozovateli revizní protokol. Kontrolní činnost je považována za pilíř prevence a bezpečnosti. Certifikáty k herním prvkům na dětské hřiště se nevztahují na prvky po instalaci, která může být (a nezřídka i je) provedena v rozporu s normou.

Obecná bezpečnost výrobků

Pro danou oblast je dále zásadní zákon č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o obecné bezpečnosti výrobků), jenž v ČR transponuje evropskou směrnici o obecné bezpečnosti výrobků. Účelem tohoto zákona je zajistit, aby výrobky uváděné na trh nebo do oběhu byly z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví pro spotřebitele bezpečné (v případech, kde neexistuje specifická regulace).

V souladu s požadavky zákona je potřeba dodržovat určité stanovené podmínky, vytvářet bezpečné prostředí a provozovat zařízení s minimální mírou rizika. Zejména je potřeba zaměřit se na vývoj samoregulačních, preventivních nástrojů pro omezení úrazů a podporovat systematicky jejich použití. S tímto cílem byla vydána řada metodických pokynů jednotlivých resortů (MŠMT, Ministerstva vnitra, Ministerstva zdravotnictví – SZÚ, Příručka správné praxe pro bezpečný provoz apod.).

Bezpečný provoz veřejného zařízení zajišťuje provozovatel a za bezpečnost provozu je také přímo zodpovědný. Zajišťuje provádění celkových kontrol včetně herních a sportovních prvků. Pokud je shledáno, že veřejné zařízení není bezpečné, musí být veřejnosti včetně dětí přístup zakázán. Pokud není bezpečný jednotlivý herní či sportovní prvek veřejného zařízení, musí být vyřazen z provozu a až do opravy či odstranění nedostatku provozovatelem zabezpečen proti používání.

Herní či sportovní prvek má být instalován bezpečně, ve shodě s pokyny výrobce, s požadavky technických norem a s platnou legislativou (např. se stavebními a bezpečnostními předpisy). Může být prokázáno, že při zajištění bezpečnosti prvku bylo postupováno i jiným způsobem, než jaký uvádí technická norma, a sice posouzením rizik; při tomto postupu musí být v souladu se zákonem o obecné bezpečnosti výrobků doloženo, jaká rizika a konkrétní bezpečnostní kritéria jsou výrobcem stanovena a jak bylo zajištěno a doloženo (v procesu zkoušení – posouzení shody) jejich splnění.

Za vlastní provedení instalace a montáže je zodpovědný subjekt, který ji provádí (často dodavatel či výrobce prvků a celého zařízení).

Po převzetí díla provozovatelem závisí dělení zodpovědností na konkrétních smluvních záručních podmínkách. Na nových veřejných zařízeních se proto doporučuje před převzetím, tj. bezprostředně po instalaci herních a sportovních prvků, provést osobou s odbornou způsobilostí prověření shody s odpovídajícími evropskými normami, popřípadě i posouzení rizik. Kontrola po instalaci se zaměřuje také na úplnost dokumentace a posouzení možných nedostatků a neshod s normami, např. ve vztahu k instalaci herních a sportovních prvků včetně náležitého proměření testovacími kalibrovanými šablonami.

V rámci prevence úrazů je provozovatel povinen zajistit provádění pravidelné kontroly s následnou samostatnou údržbou všech jím spravovaných veřejných zařízení.

> Běžná vizuální kontrola umožňuje rozeznat nápadné zdroje nebezpečí, které mohou být způsobeny např. používáním, nešetrným zacházením, vandalismem nebo povětrnostními podmínkami. Běžnou vizuální kontrolu provádí provozovatelem pověřená osoba, která je poučena o provádění této kontroly. O provedení běžných vizuálních kontrol se vyhotoví jednorázový zápis v provozní dokumentaci, při zjištění závady se zápis provádí vždy. Četnost kontroly závisí na intenzitě využívání veřejného zařízení; pro některá může být nutná denní prohlídka tohoto typu.

> Provozní kontrola je podrobnější a ověřuje funkci a stabilitu zařízení, zvláště z hlediska opotřebení používáním, vlivy počasí apod. Provozní kontrolu provádí provozovatelem pověřená osoba, seznámená (proškolená) s charakterem herních či sportovních prvků na daném veřejném zařízení a s povinnostmi jejich údržby. V praxi to může být zaměstnanec provozovatele i externí odborný subjekt. Četnost provozních kontrol závisí na frekvenci užívání, přičemž interval předepsaný normou bývá obvykle od jednoho do tří měsíců (podle místních podmínek a informací od výrobce/dodavatele herních a sportovních prvků). O provozních kontrolách se vždy vedou písemné záznamy, které musejí být archivovány.

> Roční nezávislá odborná kontrola je ve smyslu evropských norem „hlavní“ kontrolou, která se provádí za účelem nestranného odborného posouzení celkové úrovně bezpečnosti veřejného zařízení, zejména jednotlivých herních a sportovních prvků, základů, dopadových ploch a povrchů, a to na základě ověření shody s příslušnými evropskými normami, např. při posuzování změn úrovně bezpečnosti zařízení plynoucí z provedené montáže, opotřebení v důsledku běžného užívání, provedených oprav, dodatečně vestavěných nebo vyměněných částí, povětrnostních vlivů, známek rozpadu nebo koroze. Při jejím provádění osoba s odbornou způsobilostí v oblasti herních a sportovních zařízení v případě potřeby určí i míru rizika daného zařízení. Na základě provedených kontrol zajišťuje provozovatel opravy a údržbu.

Pokud je prvotním a hlavním zájmem provozovatelů a vlastníků dětských hřišť a herních prvků bezpečnost dětí, měli by se snažit o maximální eliminaci rizik při jejich provozu. Takovou eliminaci může z podstaty věci zajistit nejlépe osoba nezávislá, s potřebnými znalostmi a praxí, čehož je certifikace revizních techniků v akreditovaném systému jistou zárukou. Při případné události, která by měla za následek úraz či smrt dítěte, by soudy vždy hodnotily, zda došlo k nedbalostnímu jednání ze strany provozovatele, a tedy do jaké míry splnil svou prevenční povinnost v rámci eliminace rizik a bezpečného provozu dle legislativy, technických norem i metodických postupů.

Je na zvážení každého subjektu, jak se v rámci ochrany obyvatel (dětí) a samozřejmě i ochrany svých zaměstnanců k dané problematice postaví.

Zdeňka Houžvičková (*1958, Praha) je soudní znalkyní v oblasti herních a sportovních zařízení www.sportservis-inspekce.cz